

Prezidentské volby na Islandu 2012

The 2012 presidential election in Iceland

Pavel Maškarinec* (maskarinec@centrum.cz)

Abstract

This article deals with the 2012 presidential election in Iceland. This elections were interesting for two reasons. Firstly, the elections were interesting as the number of candidates who have decided to run the contest. In the history of Icelandic presidential elections, there were settled the convention that when the current president decides to continue his/her mandate, he/she is not exposed to the direct contest with other candidates. Finally, second interesting question is associated with the role that the Icelandic president should play in the political system. This question came to the fore after incumbent President Ólafur Ragnar Grímsson have used, as the first Icelandic president in history, his constitutionally guaranteed right to veto legislation. The article describes electoral system and analyses election results, considering territorial support of the two main presidential candidates, the focus is also given to the campaign and the electoral preferences.

Keywords

Iceland, presidential election, Ólafur Ragnar Grímsson, political parties, party system

*Pavel Maškarinec působí jako odborný asistent na Katedře politologie a filozofie Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně, České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem.

Úvod

Dne 30. června 2012 se na Islandu konaly prezidentské volby. Možnost zvolit si hlavu státu dostali islandští občané znovu po osmi letech poté, co v roce 2008 došlo k automatickému obnovení mandátu tehdejšího prezidenta Ólafura Ragnara Grímssona, proti němuž se nepostavil žádný další kandidát. Vítězem prezidentských voleb 2012 se stal stávající prezident Grímsson, který obdržel 52,78 % hlasů a svým vítězstvím vstupuje do již pátého funkčního období v řadě, což ho posouvá do role nejdéle sloužícího prezidenta v islandské historii.¹ Volební účast dosáhla 69,27 % a oproti roku 2004 zaznamenala nárůst o více než šest procentních bodů.

Islandské prezidentské volby 2012 byly zajímavé ze dvou důvodů. Za prvé vysokým počtem kandidátů, kteří se rozhodli usilovat o zisk tohoto postu; v historii islandských prezidentských voleb se v minulosti ustálila konvence, že v případě, kdy se stávající prezident rozhodne pokračovat ve svém mandátu, není vystaven přímému souboji. A za druhé otázkou spojenou s rolí, jíž by prezident měl hrát v politickém systému. Tato otázka se dostala do popředí poté, co prezident Grímsson, jako první islandský prezident, využil svého ústavou garantovaného práva vetovat parlamentem přijatý zákon, což podle islandských politologů může naznačovat jistý posun Islandu směrem k poloprezidentské formě vlády (Kristjánsson, Indridason 2011: 190–191).

Volební systém a ústavní postavení islandského prezidenta

Prezident Islandu je volen v přímých, všeobecných a tajných volbách. Aktivní volební právo náleží všem občanům Islandu, kteří v den voleb dosáhli věku 18 let, mají trvalé bydliště na Islandu a disponují aktivním volebním právem pro volby do islandského parlamentu (*Alting*). Pasivní volební právo náleží všem občanům, kteří dosáhli věku 35 let a rovněž disponují aktivním volebním právem pro volby do Altingu, s výjimkou požadavku na trvalé bydliště na Islandu. Kandidáty navrhuje minimálně 1500 a maximálně 3000 voličů. Islandský prezident je volen na dobu čtyř let s možností opakovaného znovuzvolení. Volební systém je relativně většinový v jednokolové variantě. Vítězem voleb se stává ten z kandidátů, který získá nejvíce hlasů; není tedy vyžadován zisk absolutní většiny více než 50 % z celkového počtu platných odevzdaných hlasů. V případě, že se voleb účastní pouze jediný kandidát, získává automaticky prezidentský mandát, bez nutnosti konání voleb. Pro volební účely je území Islandu rozděleno do šesti volebních obvodů, které odpovídají volebním obvodům pro volby do Altingu (Act on Candidacy ... 1945; Consitution of the Republic of Iceland 2012).

Islandský prezident má dle textu ústavy značné pravomoci. Ústava mu svěřuje výkon zákonodárné moci (společně s parlamentem), prezident má klíčovou pozici v exekutivě a odpovědnost za vládní politiku (jeho spolupodpis je vyžadován pro účinnost zákonů, disponuje právem uzavírat mezinárodní smlouvy, odvolávat všechny úředníky, které jmenoval apod.), jmenuje a odvolává ministry a určuje jejich úkoly. Má také právo rozpustit parlament, možnost legislativní iniciativy a právo vetovat zákony. Pokud prezident zákon vetuje, je návrh zákona předložen občanům k rozhodnutí v referendu. Prezident není dle ústavy zodpovědný za exekutivní akty a nemůže být trestně stíhán, s výjimkou, kdy ke stíhání vydá souhlas parlament. Odvolání prezidenta je možné pouze na základě lidového hlasování poté, co tento krok schválí tři čtvrtiny poslanců Altingu. Pokud voliči návrh odmítnou, dochází k rozpuštění parlamentu (Consitution of the Republic of Iceland 2012).

Postavení islandského prezidenta v ústavně-politické praxi

Na rozdíl od formálního vymezení, které Island přibližuje k poloprezidentské demokracii, je islandská ústavně-politická praxe diametrálně odlišná. Prezident v minulosti působil pouze jako reprezentativní orgán (tradičně zosobňující morální autoritu a reprezentující symbol národní jednoty země) bez většího

¹Extrémně dlouhým funkčním obdobím Grímsson navazuje na své předchůdce v prezidentské funkci. První islandský prezident Sveinn Björnsson, který byl zvolen parlamentem, vykonával funkci osm let (1944–1952), první přímo zvolený prezident Ásgeir Ásgeirsson byl ve funkci 16 let (1952–1968), jeho nástupce Kristján Eldjárn 12 let (1968–1980) a Vigdís Finnbogadóttir, první žena v prezidentském úřadu, 16 let (1980–1996).

reálného vlivu na politický systém. Principy islandské parlamentní demokracie se opírají jak o psanou ústavu, tak o v průběhu času ustavené konvence, ale v rámci praktické politiky se jako silnější postupně prosadily spíše ústavní tradice než formalizovaný text ústavy, v mnoha ohledech příliš obecný (Kristjánsson 2006: 399–400).

Klíčovou roli v rámci výkonné moci hraje vláda v čele s premiérem. V průběhu 20. století islandští prezidenti velmi zřídka zasahovali do procesu formování vlád a ani v jednom případě nevyužili možnosti vetovat zákon (Arter 1999: 226). Pro formování vlád mělo a i v současnosti má rozhodující význam vyjednávání předsedů politických stran. Na rozdíl od dalších skandinávských zemí (zejména Dánska či Švédska) jsou na Islandu od roku 1944 pravidlem většinové koalice (Arter 1999: 226–227; Indridason 2005: 448; Kristjánsson 2006: 405–406). Slabší pozici prezidenta zesiluje i chování politických stran, které jsou, s vědomím prezidentovy možnosti ustavit úřednický kabinet při nedostatku potřebné většiny v parlamentu, motivovány k dosažení vzájemné shody na vzniku většinové vlády (Kristjánsson 2006: 406; Kristjánsson, Indridason 2011: 172–173).

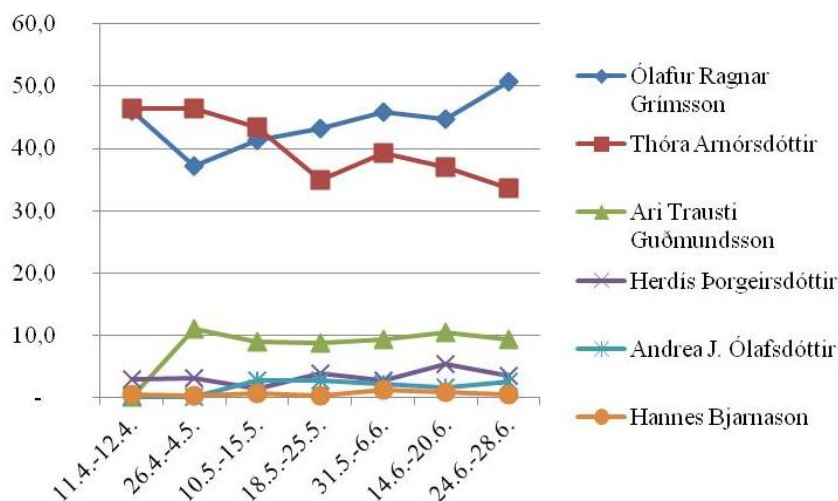
Možnost prezidentského veta poprvé využil až současný prezident Grímsson, když 2. června 2004 (ve svém druhém funkčním období) odmítl podepsat Altingem přijatou vládní verzi mediálního zákona, která byla široce kritizována opozicí, novináři i většinou veřejnosti. Vzhledem k názorům veřejnosti, které hrozily zákon v referendu zamítnout, předložila vláda novou verzi zákona s několika ústupky, a po nadále neustávající kritice rozhodla o konečném stažení zákona (srov. Hardarson, Kristinsson 2005: 1041–1044). Další veta prezidenta následovala 2. ledna 2010 a 20. února 2011, kdy Grímsson odmítl podepsat zákony týkající se státních záruk za pohledávky vůči investorům z Nizozemska a Velké Británie, jimž měly být kompenzovány ztráty vzniklé v souvislosti s hospodářskou a bankovní krizí. Ta propukla na Islandu v roce 2008 (Hardarson, Kristinsson 2011: 999–1000) a vedla k pádu vlády a předčasným volbám v roce 2009, v nichž došlo k „volebnímu zemětřesení“, které překreslilo politickou mapu Islandu (srov. Maškarinec 2009; Hardarson, Kristinsson 2010).² Zákony byly následně předloženy občanům v referendu a ti je v obou případech jednoznačně odmítli. V roce 2010 se referenda zúčastnilo 62,7 % voličů a proti se vyslovilo 98,1 % (první referendum na Islandu od roku 1944), v roce 2011 zákon odmítlo 59,8 % voličů při účasti 75,3 % (HÍ 2010; HÍ 2011).

Kandidáti a kampaň

Prezidentské volby 2012 byly zajímavé vysokým počtem kandidátů, kteří se rozhodli usilovat o zisk tohoto postu. Ve svém novoročním projevu deklaroval stávající prezident Grímsson, že nebude obhajovat prezidentský post, nicméně v reakci na petici na podporu jeho opětovné kandidatury, na níž během ledna a února připojilo svůj podpis 31 733 islandských občanů, prezident 4. března oznámil změnu svého názoru. V historii islandských prezidentských voleb přitom bylo v podobné situaci konvencí, že držitel úřad není vystaven přímému souboji. Výjimku představovaly pouze volby v letech 1988 a 2004, kdy stávající prezidenti/ky stáli proti jednomu, resp. dvěma kandidátům, nicméně jejich vítězství bylo jednoznačné, když obdrželi více než 90 %, resp. 80 % hlasů voličů.

Naproti tomu kandidaturu v roce 2012 ohlásilo mimo Grímssona dalších sedm kandidátů. Výsledky předvolebních průzkumů ale od počátku signalizovaly, že hlavní souboj se odehraje mezi Grímssonem (69) a novinářkou Thórou Arnórsdóttir (37), která oznámila svou kandidaturu 4. dubna. K dalším kandidátům se zařadili Ástþór Magnússon, obchodník a militantní pacifista, který se neúspěšně ucházel o prezidentský post již v letech 1996 a 2004; Herdís Þorgeirsdóttir, advokátka, profesorka práva a prezidentka Evropské asociace právníček; Ari Trausti Guðmundsson, spisovatel, geofyzik a bývalý komu-

²Strana nezávislosti (Sjálfstæðisflokkurinn, SF), vítěz voleb 2007 a historicky nejsilnější islandská strana dosáhla se ziskem 23,70 % hlasů nejhoršího volebního výsledku v historii. Vítězem voleb se stalo sociálnědemokratické Spojenectví (Samfylkingin, S), které obdrželo 29,79 % hlasů. Mezi vítěze voleb se zařadilo i Levicové hnutí – zelená alternativa (Vinstrihreyfingin – grænt framboð, VG), které se posunulo do pozice třetí islandské strany (21,68 %). Posun islandského elektorátu doleva dokumentuje přelomový společný výsledek S a VG. Strany levicového spektra dokázaly poprvé v historii islandských voleb získat nadpoloviční počet hlasů i mandátů, zajišťující středolevicové vládní koalici většinu v Altingu. Celkový propad středopravice nedokázal zastavit ani tříprocentní nárůst podpory Pokrokové strany (Framsóknarflokkurinn, FSF) – koaličního partnera SF z let 1995–2007, a neúspěch pravice zdůraznil výsledek Liberální strany (Frjálslyndi flokkurinn, FF), která po deseti letech ztratila parlamentní zastoupení.

Obrázek 1: Vývoj předvolebních preferencí 11. 4. až 28. 6. 2012
(Capacent 2012a; Capacent 2012b; MMR 2012; Smugan 2012)

nista, nyní nezávislý, prosazující důležitost etických otázek, zodpovědnosti, spravedlnosti, filantropie a spojení s přírodou; Jón Lárusson, policejní inspektor označující se za apolitického a odmítající vstup do EU; Hannes Bjarnason, farmář žijící 14 let v Norsku, jehož ústředním tématem byla morálka, etika a ochrana národních zájmů; Andrea J. Ólafsdóttir, prezidentka asociace chránící zájmy majitelů domů (Deloy 2012). 14. května nicméně odstoupil z voleb Jón Lárusson, protože nedokázal ve stanovené lhůtě získat dostatek podpisů pro svou kandidaturu, následně byl nucen rezignovat na svou kandidaturu i Ástþór Magnússon poté, co 1. června Ministerstvo vnitra odmítlo jeho kandidaturu z důvodu nemožnosti ověřit pravost podpisů jeho podporovatelů a konečný počet kandidátů se zúžil na šest.

Pokud se zaměříme na předvolební průzkumy, můžeme pozorovat, že souboj o křeslo prezidenta byl od počátku v rukou stávajícího prezidenta a Thóry Arnórsdóttir. Na třetím místě preferencí se dlouhodobě pohyboval Ari Trausti Guðmundsson, jehož podpora ovšem oscilovala na 10% hranici. Možnou únavu z dlouhého Grímssonova prezidenství a obecně jeho dlouholeté politické kariéry naznačily první předvolební průzkumy, které přisuzovaly vítězství Arnórsdóttir.³ Tyto údaje je ale třeba hodnotit s vědomím toho, že v době sběru dat pro tento průzkum Grímsson ještě nevedl kampaň a po svém vstupu do kampaně (20. května) dokázal získat pro svou osobu prominentní pozici v médiích, zatímco ve stejné době Arnórsdóttir na krátký čas kampaň opustila; důvodem opuštění kampaně bylo narození potomka prezidentské kandidátky (18. května). Tyto události ilustruje i vývoj preferencí. Grímsson dokázal využít faktu, že se Arnórsdóttir vzdálila z médií a jeho podpora vykazovala setrvalý nárůst, který již Arnórsdóttir ani po svém návratu do kampaně (28. května) nedokázala zvrátit.

Jednou z hlavních otázek v průběhu kampaně se stalo téma ústavních kompetencí prezidenta, včetně problematiky prezidentských vet.⁴ Zatímco ovšem Grímsson opakovaně zdůrazňoval, že existují témata, kdy prezident svého práva musí využít (stejný postoj zastávala i Andrea J. Ólafsdóttir), Thóra Arnórsdóttir, Ari Trausti Guðmundsson a Hannes Bjarnason označili možnost využití veta za „bezpečnostní pojistku“ využitelnou pouze ve zcela mimořádných případech. Ari Trausti Guðmundsson kritizoval Grímssonova veta a jeho zasahování do politiky, což podle jeho názoru Grímsson provedl svými

³Grímsson, vzděláním politolog a první profesor politologie na Islandu, byl v letech 1978–1983 a 1991–1996 poslancem za Lidové hnutí (Alþýðubandalagið, AB), 1980–1983 předsedou poslaneckého klubu AB, 1987–1995 předsedou AB a 1988–1991 ministrem financí ve vládě premiéra Steingrímura Hermannssona (FSF), již mimo FSF a AB tvořily Sociálně demokratická strana (Alþýðuflokkurinn, AF) a Občanská strana (Borgaraflokkurinn, BF).

⁴Například již v roce 2005 přijal celostátní kongres SF usnesení, požadující novelu ústavy, která by zrušila pravomoc prezidenta vetovat zákony. To se ovšem setkalo s odmítnutím opozičních stran a vedlo k ukončení všech debat o případných změnách ústavy (Hardarson, Kristinnsson 2006: 1128–1129).

výroky odmítajícími vstup Islandu do EU (Iceland Review, 8. 6. 2012). Podobně Thóra Arnórsdóttir obvinila Grímssona z demagogie a zopakovala, že role prezidenta spočívá v úsilí o sjednocení a ochraňování národa a ne v aktivním vstupování do politických debat nebo dokonce krocích, jež by mohly vést k odvolání vlády a jmenování nové dle uvážení prezidenta (Iceland Review, 29. 5. 2012). Arnórsdóttir rovněž prohlásila, že otázka vstupu do EU je výhradně v rukou voličů v referendu a prezident by se neměl stavět na žádnou stranu názorového spektra (Iceland Review, 20. 6. 2012). Naproti tomu Grímsson zdůraznil, že existují otázky, a téma přistoupení Islandu k EU je jednou z nich, k nimž prezident musí zaujmout jednoznačné stanovisko (Iceland Review, 8. 6. 2012). Grímsson také po svém vstupu do kampaně tvrdě kritizoval média za upřednostňování Arnórsdóttir a soupeřku označil za „nebezpečí pro zemi“, protože jak dále uvedl: „nedělá nic jiného než že následuje kroky vlády, konkrétně v zahraniční politice“, kde vláda sociálnědemokraticky premiérky Jóhanny Sigurðardóttir prosazuje přistoupení Islandu k EU (Deloy 2012). Sama Arnórsdóttir nicméně vyslovila pochyby o možnosti vstupu Islandu do EU v současné ekonomické situaci (BBC, 29. 6. 2012).

Zajímavý pohled nabídl rovněž pohled na preference jednotlivých kandidátů mezi voliči parlamentních stran; již povolební průzkumy z předcházejících voleb totiž ukázaly, že je podpora prezidenta Grímssona těsně spojena se stranickými preferencemi. Podle povolebního průzkumu z roku 1996 podpořilo Grímssona 85 % voličů AB, okolo 60 % voličů FSF a AF, 25 % voličů Svazu žen (Samtök um kvennalista, SK) a přibližně 18 % voličů SF (Hardarson 1997: 393–394). Podobným rozložením podpory mezi voliči jednotlivých stran disponoval Grímsson i v roce 2004, kdy ho podpořilo 75 % voličů S, dvě třetiny voličů VG, okolo 50 % voličů FSF a 25 % voličů SF (Hardarson, Kristinsson 2005: 1045–1046). Naproti tomu před prezidentskými volbami prošla prezidentova podpora v levicovém táboře značnou erozí a jednoznačnou favoritkou levicových voličů se stala Thóra Arnórsdóttir, již vyjadřovalo podporu více než 60 % voličů S (72,7 %, resp. 67,4 %) a VG (62,6 %, resp. 60,0 %), zatímco Grímssonova podpora u voličů S dosahoval pouze 17,8 %, resp. 19,6 % a u voličů VG 13,9 %, resp. 23,3 %. Naopak u voličů pravice jednoznačně dominoval Grímsson s podporou 62,2 %, resp. 68,2 % (voliči SF) a 52,4 %, resp. 61,1 % (voliči FSF). Podpora Arnórsdóttir mezi pravicovými voliči dosahovala 24,0 %, resp. 25,4 % (voliči SF) a 34,2 %, resp. 25,9 % (voliči FSF) (MMR 2012; Vísir 2012).

Celkové výsledky prezidentských voleb 2012

Prezidentské volby se konaly v sobotu 30. června 2012 a jejich výsledky potvrdily v předvolebních průzkumech signalizovaný nárůst rozestupu mezi stávajícím prezidentem Grímssonem a jeho hlavní vyzývatelkou Thórou Arnórsdóttir. Grímsson získal 52,78 % hlasů a pokud ve funkci setrvá po celé funkční období, stráví v prezidentské funkci 20 let! Pro druhou Thóru Arnórsdóttir hlasovalo 33,16 % voličů, třetí příčku obsadil Ari Trausti Guðmundsson (8,64 %) a další tři kandidáti již dosáhli pouze mizivé podpory: Herdís Þorgeirsdóttir 2,63 %, Andrea J. Ólafsdóttir 1,80 % a Hannes Bjarnason 0,98 %. Volební účast dosáhla 69,27 % a oproti roku 2004 zaznamenala nárůst o více než šest procentních bodů. I tak se ovšem jednalo se o druhou nejnižší účast od zavedení přímých prezidentských voleb v roce 1952; průměr volební účasti v prezidentských volbách 1952–1996 dosahoval 84,68 %.

Oproti prezidentským volbám 2004 došlo k výraznému poklesu odevzdaných prázdných hlasovacích lístků. Ze všech hlasovacích lístků odevzdaných v roce 2004 byla celá pětina prázdných (20,56 %), což bylo podle islandských politologů možné chápat jako výraz opozice vůči prezidentovi (Hardarson, Kristinsson 2005: 1045). Naproti tomu v roce 2012 dosáhl počet prázdných hlasovacích lístků 2,15 %, tedy hodnoty nevymykající se předcházejícím volbám, v nichž se počet prázdných hlasovacích lístků pohyboval mezi 0,27–2,75 % a v průměru dosahoval 1,25 %. Široké spektrum prezidentských kandidátů v roce 2012, jehož velikost lze do určité míry spojit právě s faktem, že si tito uvědomovali, že ve společnosti panuje jistá míra „unavenosti“ stávajícím prezidentem, tudíž voličům umožnilo, aby mezi kandidáty našli svou preferenci a nebyli nuceni svůj názor demonstrovat odevzdáním prázdného hlasovacího lístku.

Tabulka 1: Výsledky prezidentských voleb na Islandu 1996, 2004, 2012 (Hagstofa Íslands)

Kandidát	1996		2004		2012	
	Hlasy	% hlasů	Hlasy	% hlasů	Hlasy	% hlasů
Ólafur Ragnar Grímsson	68 370	41,38	90 662	85,60	84 036	52,78
Póra Arnórsdóttir	–	–	–	–	52 795	33,16
Ari Trausti Guðmundsson	–	–	–	–	13 764	8,64
Herdís Þorgeirsdóttir	–	–	–	–	4 189	2,63
Andrea J. Ólafsdóttir	–	–	–	–	2 867	1,80
Hannes Bjarnason	–	–	–	–	1 556	0,98
Baldur Ágústsson	–	–	13 250	12,50	–	–
Ástþór Magnússon	4 422	2,68	2 001	1,90	–	–
Pétur Kr. Hafstein	48 863	29,57	–	–	–	–
Guðrún Agnarsdóttir	43 578	26,37	–	–	–	–
Platné hlasy	165 233	100,00	105 913	100,00	159 207	100,00
Voliči	194 705	–	213 553	–	235 743	–
Odevzdané hlasy	167 334	–	134 374	–	163 294	–
Prázdné hlasovací lístky	1 469	0,88	27 627	20,60	3 514	2,15
Neplatné hlasovací lístky	632	0,38	834	0,80	530	0,32
Volební účast (%)	85,94	–	62,92	–	69,27	–

Teritoriální rozložení podpory prezidentských kandidátů

Zajímavý pohled na islandské prezidentské volby nabízí regionální rozložení volební podpory jednotlivých prezidentských kandidátů. Jak bylo ukázáno výše, byla Grímssonova podpora v minulých volbách založena zejména na podpoře levicových subjektů, což odpovídalo faktu, že Grímsson v minulosti vedl AB (jeden ze subjektů, které se později sloučily v S), zatímco před volbami 2012 se jako Grímssonovi příznivci označovali především voliči pravice, ne nevýznamnou podporu nicméně měl Grímsson v předcházejících volbách i mezi voliči agrárně-liberální FSF.

Grímssonova podpora byla v roce 2012 nejslabší v hlavním městě Reykjavíku, kde jako v jediných dvou z celkem šesti obvodů nepřekročila 50% hranici. Naproti tomu nejsilnější oporou stávajícího prezidenta se staly volební obvody na severozápadě (Norðvesturkjördæmi) a jihovýchodě (Suðurlkjördæmi), kde si Grímsson zajistil podporu přibližující se nebo překračující 60% hranici. Naproti tomu vzorec podpory Thóry Arnórsdóttir byl téměř zcela opačný. Jádrem její podpory se soustředilo v Reykjavíku a naopak nejmenší okruh příznivců Arnórsdóttir získala ve dvou obvodech, kde disponoval nejsilnější podporou Grímsson. Zde její podpora jako v jediných dvou ze všech obvodů zůstala pod celostátním průměrem a nepřesáhla 30% hranici.

Srovnání teritoriálních výsledků prezidentských voleb 2012 s výsledky posledních parlamentních voleb 2009 do značné míry potvrzuje zjištění předvolebních průzkumů. Nejvyšší podporu získal Grímsson ve dvou obvodech, kde v roce 2009 disponovaly nejsilnější podporou liberálně-konzervativní SF a agrárně-liberální FSF, zatímco Arnórsdóttir nejvíce uspěla v Reykjavíku, kde v parlamentních volbách jednoznačně zvítězila levice (srov. Maškarinec 2009: 186–189).

Tabulka 2: Výsledky prezidentských voleb 2012 a voleb do Altingu 2009 v jednotlivých volebních obvodech (% hlasů – prezidentští kandidáti a strany, které získaly parlamentní zastoupení), Kosning.is; Hagstofa Íslands

Prezidentské volby 2012							
Kandidát/volební obvod	Rvk-n	Rvk-s	SV	NV	NA	SU	Celkem
Ólafur Ragnar Grímsson	46,26	49,55	52,97	58,16	50,60	63,57	52,78
Póra Arnórsdóttir	38,50	36,04	33,28	29,08	34,31	23,88	33,16
Ari Trausti Guðmundsson	9,13	9,05	8,70	7,30	9,19	7,77	8,64
Herdís Þorgeirsdóttir	3,11	2,63	2,45	2,19	2,85	2,44	2,63
Andrea J. Ólafsdóttir	2,18	1,95	1,88	1,18	1,70	1,46	1,80
Hannes Bjarnason	0,83	0,77	0,71	2,08	1,35	0,88	0,98
Volební účast	66,57	68,77	69,94	71,80	72,01	68,34	69,27
Parlamentní volby 2009							
S	32,94	32,94	32,17	22,73	22,73	27,97	32,94
VG	24,01	22,89	17,40	22,82	29,69	17,11	24,01
SF	21,38	23,18	27,64	22,93	17,46	26,23	23,70
FSF	9,61	9,70	11,55	22,53	25,27	19,99	9,61
BH	9,56	8,68	9,09	3,33	2,95	5,12	7,22
Levice (S + VG)	56,95	55,83	49,57	45,55	52,42	45,08	56,95
Pravice (SF + FSF)	30,99	32,88	39,19	45,46	42,73	46,22	30,99
Volební účast	83,26	84,41	86,45	85,54	85,53	85,68	85,14

Rvk-n: Reykjavíkurborg norður; Rvk-s: Reykjavíkurborg suður; SV: Suðvesturkjördæmi; NV: Norðvesturkjördæmi; NA: Norðausturkjördæmi; SU: Suðurlandkjördæmi

Závěr

Výsledky islandských prezidentských voleb 2012 potvrdily značné zvýhodnění držitelů prezidentského úřadu před dalšími kandidáty, když ani v těchto volbách nedošlo k narušení tradice obhajoby prezidentského mandátu stávající hlavou státu, i když Thóra Arnórsdóttir dokázala dosáhnout výrazně silnějšího výsledku než její předchůdci. Současně lze konstatovat, že Grímssonův způsob vedení kampaně, v níž prezident vyjadřoval jasnější postoje k různým otázkám a naznačil i potenciálně pozitivnější přístup k možnosti dalšího budoucího využití prezidentského veta, našel u voličů širší odezvu než přístup Arnórsdóttir, která zdůrazňovala nutnost neutrality prezidenta ve vyjadřování k politickým tématům, včetně těch, jež Islandané pocítují jako velmi důležité.

Podle islandské politoložky Stefaníe Óskarsdóttir totiž Grímsson svými vety vyšel vstříc občanům preferujícím přímou demokracii, kteří se po zkušenosti dvou referend, v nichž dokázali zvrátit rozhodnutí vlády, nebudou chtít podobné možnosti lehce vzdát. Grímsson současně v průběhu kampaně prohlásil, že jako další možné téma pro lidové hlasování vidí otázku kvót na rybolov, čímž nejen vyšel vstříc voličům preferujícím přímou demokracii v podobě referend, ale současně se postavil do role osoby, která přenáší moc od politiků k lidem (Iceland Review, 16. 5. 2012). Otázka rybářských kvót je přitom tradičním tématem FSF, která vznikla na podporu obrany zájmů rybářů a malých zemědělců na severu a východu ostrova (Kopeček 2003: 120, 132), a Grímssonovu zmínku o možném referendu k této otázce lze považovat za snahu udržet si podporu uvnitř tohoto segmentu voličů. Úspěch Grímssona v oblastech tradiční podpory FSF ukazuje, že sázka na toto téma mohla být jednou z možných příčin Grímssonova úspěchu v těchto oblastech i prezidentských volbách jako celku.

Z hlediska budoucího vývoje bude zajímavé sledovat, zda staronový prezident bude pokračovat ve využívání svých ústavou zaručených, nicméně v minulosti dle zaběhlých konvencí islandskými prezidenty nevyužívaných, pravomocí a obecně do jaké míry se zapojí do politických debat, čímž by

postupně mohlo dojít k posunu islandského politického systému od dosud čistě parlamentní formy vlády k nějaké formě poloprezidentského režimu. Pouze několik dní po svém zvolení přitom prezident Grímsson vystoupil proti návrhu Ústavního výboru připravujícího novelu islandské ústavy. Podle Grímssona změna ústavy vyžaduje širokou politickou podporu, zatímco okolo předloženého návrhu panuje značná nejednota (Iceland Review, 3. 7. 2012). Budoucí vývoj na Islandu tak slibuje zajímavý vývoj a pouze další vývoj ukáže, zda v islandské politice i nadále převáží spíše dosud silnější ústavní tradice nebo naopak formalizovaný text ústavy.

Seznam použitých zkratk

AB	Lidové hnutí (Alþýðubandalagið)
AF	Sociálně demokratická strana (Alþýðuflokkurinn)
BF	Občanská strana (Borgaraflokkurinn)
BH	Občanské hnutí (Borgarahreyfingin)
FF	Liberální strana (Frjálslyndi flokkurinn)
FSF	Pokroková strana (Framsóknarflokkurinn)
S	Spojenectví (Samfylkingin)
SF	Strana nezávislosti (Sjálfstæðisflokkurinn)
VG	Levicové hnutí – zelená alternativa (Vinstrihreyfingin – grænt framboð)

Seznam použité literatury

- Act on Candidacy and Election of the President of Iceland*. 1945 No. 36. 12 February. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.kosning.is/forsetakosningar/english/laws/>.
- ARTER, D. 1999. *Scandinavian politics today*. Manchester/New York: Manchester University Press.
- BBC. *Q & A: Iceland's presidential election*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18642901>.
- CAPACENT. 2012a. *Forsetaframboð*. 26. 6. 2012. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.capacent.is/frettir-og-frodleikur/frettir/frett/2012/06/26/Forsetaframboð/>.
- CAPACENT. 2012b. *Forsetaframboð*. 29. 6. 2012. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.capacent.is/frettir-og-frodleikur/frettir/frett/2012/06/29/Forsetaframboð/>.
- Constitution of the Republic of Iceland*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.kosning.is/forsetakosningar/english/laws/>.
- DELOY, C. 2012. *Journalist Thora Arnorsdottir is the favourite in the Icelandic presidential election, to be held on 30th June*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.robert-schuman.eu/doc/oeo/oeo-782-en.pdf>.
- HÍ. 2010. *Þjóðaratkvæðagreiðsla 6. mars 2010*. Reykjavík: Hagstofa Íslands. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.statice.is/lisalib/getfile.aspx?ItemID=11118>.
- HÍ. 2011. *Þjóðaratkvæðagreiðsla 9. apríl 2011*. Reykjavík: Hagstofa Íslands. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://www.statice.is/lisalib/getfile.aspx?ItemID=12680>.
- HARDARSON, Ó. TH. 1997. Iceland. *European Journal of Political Research*. Roč. 32, č. 3–4, s. 391–398.
- HARDARSON, Ó. TH., KRISTINSSON, G. H. 2005. Iceland. *European Journal of Political Research*. Roč. 44, č. 7–8, s. 1041–1048.
- HARDARSON, Ó. TH., KRISTINSSON, G. H. 2006. Iceland. *European Journal of Political Research*. Roč. 45, č. 7–8, s. 1128–1131.

- HARDARSON, Ó. TH., KRISTINSSON, G. H. 2010. The parliamentary election in Iceland, Apríl 2009. *Electoral Studies*. Roč. 29, č. 3, s. 523–526.
- HARDARSON, Ó. TH., KRISTINSSON, G. H. 2011. Iceland. *European Journal of Political Research*. Roč. 50, č. 7–8, s. 999–1003.
- Iceland Review*, 16. 5. 2012, 29. 5. 2012, 8. 6. 2012, 20. 6. 2012, 3. 7. 2012. [on-line]. [vid. 2012-07-07].
Dostupné na <http://www.icelandreview.com/>.
- INDRIDASON, I. H. 2005. A theory of coalitions and clientelism: Coalition politics in Iceland, 1945-2000. *European Journal of Political Research*. Roč. 44, č. 3, s. 439–464.
- KOPEČEK, L. 2003. Politika v ministátu: islandský stranický a politický systém ve 20. století. *Politologická revue*. Roč. 9, č. 2, s. 116–137.
- KRISTJÁNSSON, S. 2006. Iceland: A Parliamentary Democracy with a Semi-presidential Constitution. In STRØM, K., MÜLER, W. C., BERGMAN, T. (eds). *Delegation And Accountability in Parliamentary Democracies*. Oxford. Oxford University Press, s. 399–417.
- KRISTJÁNSSON, S., INDRIDASON, I. H. 2011. Iceland: Dramatic Shifts. In BERGMAN, T., STRØM, K. (eds). *The Madisonian Turn: Political Parties and Parliamentary Democracy in Nordic Europe*. Ann Arbor: University of Michigan Press, s. 158–199.
- MAŠKARINEC, P. 2009. Parlamentní volby na Islandu 2009: historické vítězství levice. *Evropská volební studia*. Roč. 4, č. 2, s. 183–193.
- MMR. 2012. *Hnífjafnt milli Þóru og Ólafs Ragnars*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://mmr.is/frettir/birtar-nieurstoeur/253-hnifjafnt-milli-toru-og-olafs-ragnars>.
- SMUGAN. 2012. *22 prósent óákveðin – Þóra og Ólafur jöfn*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://smugan.is/2012/04/22-prosent-oakvedin-thora-og-olafur-jofn/>.
- VÍSIR. 2012. *Ólafur Ragnar tekur forystu*. [on-line]. [vid. 2012-07-07]. Dostupné na <http://visir.is/olafur-ragnar-tekur-forystu/article/2012120529364>